

ULUSLARARASI MENKUL KIYMET İHRAÇLARINDA FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ ÖNEMİ

Cemal İBİŞ

Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, Doçent Dr.

THE IMPACTS OF FINANCIAL REPORTING STANDARDS ON CROSS BORDER OFFERINGS

Abstract: This article summarizes the prominence of financial reporting standards in the context of cross border offerings. In this respect the declaration of the International Organization of Securities Commissions (IOSCO) and the process of implementation of the International Accounting Standards (IAS) have been reviewed. This article provides an in-depth analysis of the impacts of conversion to International Accounting Standards on cross border offerings such as easing up its process, expansion of international capital movements, development of a universal accounting language and commonly accepted rules of interpretations for the financial statement preparers and users, which would in turn improve the understanding of financial statements prepared by a wide range of users across different countries and hence eliminate the need to prepare different sets of financial statements using different accounting standards, thereby leading to reduced costs of financial statement preparation.

Keywords: Cross Border Offerings; International Accounting Standards (IAS); International Organization of Securities Commissions (IOSCO).

ULUSLARARASI MENKUL KIYMET İHRAÇLARINDA FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ ÖNEMİ

Özet: Bu makalede, uluslararası menkul kıymet ihraçlarında finansal raporlama standartlarının önemi ele alınmıştır. Bu çerçevede, konu ile ilgili çalışmalar yapmakta olan Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO)'nün yayınlamış olduğu deklarasyon ile menkul kıymet borsalarına yapılan finansal raporlamada esas alınacak Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS)'nın uygulanma süreci incelenmeye çalışılmıştır. Makalede uluslararası menkul kıymet ihraçlarında, Uluslararası Muhasebe Standartlarının uygulanması sonucunda; uluslararası menkul kıymet ihraçlarının kolaylaşacağı, uluslararası sermaye hareketlerinin artacağı, finansal tablo hazırlayanlar ve bu finansal tabloları kullananlar için ortak bir muhasebe dili oluşacağı ve bu durumun gerek finansal tablo hazırlayanlar ve gerekse bu finansal tablolardan karar verme sürecinde yararlanan farklı ülkelerdeki kullanıcılar için büyük kolaylık sağlayacağı, farklı muhasebe standartları kullanarak birden fazla finansal tablo hazırlama gereğini ortadan kaldıracacağı ve finansal tablo hazırlama maliyetlerini düşüreceği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler:Uluslararası Menkul Kıymet İhracı;Uluslararası Muhasebe Standartları(UMS); Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO)

I. GİRİŞ

İçinde yaşadığımız bilgi çağında; küreselleşme, teknolojik gelişmeler, internet ve elektronik ticaret, bilgi yönetimi ve bilginin en etkin şekilde kullanımı, Dünya'da yaşanan önemli gelişmeleri oluşturmaktadır. Bu gelişmeler sonucunda, ülke ekonomileri arasındaki sınırlar ortadan kalkmış, ekonomiler birbirine bağımlı hale gelmiş, işletmelerin uluslararası faaliyetlerinde artış olmuş ve işletmeler uluslararası sermaye piyasalarına menkul kıymet ihraç etmeye başlamışlardır.

Özellikle 1990'lı yıllarda uluslararası menkul kıymet işlemleri önemli ölçüde artmış ve şirketler menkul kıymetlerini aynı anda birden çok ülkede ihraç etmeye başlamıştır. Diğer taraftan, 100'den fazla ülkenin sermaye piyasaları düzenleyici kuruluşları tarafından oluşturulan ve uluslararası fon akımlarının artmasına paralel olarak son yıllarda uluslararası alanda önemli bir güç olarak ortaya çıkan Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (International Organization of

Securities Organization-IOSCO) Teknik Komitesi'nin 1989 yılında "Uluslararası Halka Arzlar" üzerine hazırladığı raporda; ülkeler arasındaki farklı finansal raporlama yükümlülüklerinin sınır ötesi menkul kıymet ihraçlarında en çok problem yaratan konulardan biri olduğu belirtilmiştir[1]. Konu ile ilgili bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

Bilindiği üzere, hem İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, hem de New York Menkul Kıymetler Borsası'na hisse senetleri kote edilmiş olan Turkcell 2000 yılı ilk 9 aylık dönemine ait finansal tablolarında iki farklı faaliyet sonucu açıklamıştır. **Türkiye'deki finansal tablolarında 23.7 trilyon Türk Lirası zarar açıklayan Turkcell; New York Borsası'na yönelik olarak düzenlediği finansal tablolarında ise 157.8 trilyon Türk Lirası kar açıklamıştır.** Bu iki farklı sonuç Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları (US GAAP) ile Türk Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Muhasebe Standartlarının farklı olmasından ortaya çıkmaktadır[2].

Diğer bir örnek ise, 1993 yılında New York Menkul Kıymetler Borsası'nda hisse senetlerini kote ettiren ilk Alman şirketi olan Daimler-Benz ile ilgilidir. Daimler-Benz hisse senetlerini New York Menkul Kıymetler Borsası'na kote ettirmek için düzenlediği finansal tablolarında 1993 yılında **Almanya muhasebe standartlarına göre 615 milyon Deutsche Mark net dönem karı açıklamışken, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) muhasebe standartlarına göre 1,839 milyon Deutsche Mark zarar açıklamıştır.** Bu iki farklı sonuç ise, Almanya ve Amerikan muhasebe standartları arasındaki farklılıkları göstermektedir[3].

Konu ile ilgili olarak verilebilecek bir başka örnek ise, Almanya'nın meşhur markası BMW otomobillerine ilişkindir: Avrupa'nın birçok büyük şirketi gibi **BMW de Almanya muhasebe standartlarına göre düzenlemiş olduğu finansal tablolarını Amerikan muhasebe standartlarına göre değiştirmeyi ret etmiştir.** Böylece, Dünya'nın en karlı otomobil şirketlerinden birinin hisse senetlerinin Amerika Birleşik Devletleri menkul kıymetler borsasında işlem görmesi mümkün olmamıştır[4].

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi, ülkelerin muhasebe standartlarındaki farklılıklar elde edilen mali bilgilerin karşılaştırılmasını zorlaştırmakta, uluslararası menkul kıymetlerin ihracını güçleştirmekte ve dolayısıyla sermaye piyasalarından fon toplanması sürecinde engel teşkil etmektedir. Bu engelin ortadan kaldırılması ise, uluslararası kabul görmüş muhasebe standartları ile mümkün olabilecektir. Bu çerçevede, Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü uluslararası kabul görmüş muhasebe standartları konusunu gündemine almış ve muhasebe standartlarını kendisi belirlemek yerine, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board-IASB)'nin çalışmalarını destekleme politikasını benimsemiştir[5].

Bu makalede, uluslararası menkul kıymet ihraçlarında finansal raporlama standartlarının önemi ele alınmıştır. Bu çerçevede, konu ile ilgili çalışmalar yapmakta olan Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü'nün muhasebe standartları konusundaki deklarasyonu ve menkul kıymet borsalarına sunulacak finansal raporlamada esas alınan Uluslararası Muhasebe Standartları (International Accounting Standards-IAS)'nin uygulanma süreci incelenmeye çalışılmıştır.

II. ULUSLARARASI MENKUL KIYMETLER KOMİSYONLARI ÖRGÜTÜ'NÜN DEKLERASYONU

II.1. Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO) Hakkında Genel Bilgi

1983 yılında kurulmuş olan Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü, ABD'deki Sermaye

Piyasaları Komisyonu (the Securities and Exchange Commission), İngiltere'deki Finansal Kurumlar Otoritesi (the Financial Services Authority), Türkiye'deki Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve bunlara benzer toplam 177 üyeli ulusal menkul kıymet düzenleme komisyonlarının Dünya çapındaki birliğidir.

IOSCO sermaye piyasalarındaki düzenleyici ve denetleyici otoritelerin, ilgili alanlarda koordinasyonunu ve işbirliğini sağlamak, sermaye piyasalarının yasal ve kurumsal yapısına ilişkin olarak ortak uluslararası standartlar oluşturmak ve üyeler arasında bilgi alışverişini olanaklı kılmak amacıyla oluşturdukları bir kuruluştur. IOSCO, mali piyasalarla ilgili diğer uluslararası kuruluşlarla da işbirliği halinde faaliyet göstermekte ve alanındaki en etkin uluslararası kuruluş niteliğini taşımaktadır.

IOSCO'nun organizasyon yapısı aşağıdaki gibidir:

a. *Başkanlar Komitesi (Presidents' Committee):* Yılda bir kez yıllık konferans süresinde toplanır. Örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesinde en üst düzey yetkilere sahiptir ve üye kuruluşların başkanları ya da temsilcilerinden oluşmaktadır. IOSCO'nun esas ve ortak üyelerinden oluşur.

b. *Yürütme Komitesi (Executive Committee):* 19 üyeden oluşan Komite periyodik olarak toplanır ve örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli kararları alarak Başkanlar Komitesinin gündemine getiren, icra organı niteliğindeki oluşumdur. Üye kompozisyonu aşağıdaki gibidir:

- "Teknik Komite" ve "Gelişmekte Olan Piyasalar Komitesi" Başkanları,
- IOSCO bünyesindeki 4 Bölgesel Komite'nin Başkanları,
- Bölgesel Komitelerin kendi içlerinden belirleyecekleri birer üye,
- IOSCO üyeleri (Presidents Committee members) tarafından seçilen 9 üye

c. *Teknik Komite (Technical Committee):* Büyük hacimli ve gelişmiş piyasaların düzenlenmesinden sorumlu üyelerden oluşur, uluslararası piyasalardaki gelişmeler ve alınması gereken tedbirlere ilişkin çalışmalarda bulunur. 16 üyeden oluşan Komitenin başkanı ve başkan yardımcıları kendi üyeleri arasından, iki yıl süreyle seçilmektedir.

d. *Gelişmekte Olan Piyasalar Komitesi (Emerging Markets Committee):* Gelişen piyasaların etkinliğini artırıcı ilkelerin oluşturulması, üyeler arasında işbirliği ve bilgi akışının sağlanmasını amaçlayan ve 75 üyeden oluşan Komite'nin başkanı ve başkan yardımcıları kendi üyeleri arasından, iki yıl süreyle seçilmektedir.

e. *Genel Sekreterlik (General Secretariat):* Örgütün kayıtlarının tutulması, İçtüzük, karar ve protokollerin güncelleştirilmesi, üyelerin içtüzük ve kararlara uyumunun izlenmesi ve çeşitli komitelerin

faaliyetlerine yardımcı olunması gibi işlevleri yerine getirir.

f. Bölgesel Komiteler (Regional Standing Committees): Üyelerin özel ilgi alanlarına giren bölgesel konularda tartışma ortamı oluşturur. Bölge komiteleri aşağıda sıralanmaktadır:

- Afrika-Orta Doğu Bölge Komitesi,
- Asya-Pasifik Bölge Komitesi,
- Avrupa Bölge Komitesi,
- Amerika Bölge Komitesi,

g. Danışma Komiteleri (Consultative Committees): Gerekliğinde yürütme komitesi tarafından, borsalar gibi bazı düzenleyici kuruluşların temsilcilerinin katılımıyla oluşturulur ve teknik komite çalışma gruplarıyla bağlantı halinde faaliyet gösterir.

IOSCO çalışma grupları aşağıdaki gibidir

IOSCO Teknik Komite ve Gelişmekte Olan Piyasalar Komitesi bünyesinde çeşitli çalışma grupları faaliyet göstermekte, bu gruplar tarafından ilgili oldukları spesifik alanlarda analizlere ve önerilere yer veren raporlar hazırlanmaktadır. Şu anda Teknik Komite ve Gelişmekte Olan Piyasalar Komitesi bünyesinde aşağıdaki konularda faaliyet gösteren beş çalışma grubu bulunmaktadır:- Kamuyu Aydınlatma ve Muhasebe (Disclosure and Accounting)

- İkincil Piyasaların Düzenlenmesi (Regulation of Secondary Markets)
- Aracı Kuruluşların Düzenlenmesi (Regulation of Market Intermediaries)
- Denetleme ve Bilgi Değişimi (Enforcement and Exchange of Information)
- Yatırım Yönetimi (Investment Management)

Ayrıca IOSCO'nun alanına giren çeşitli konularda özel komiteler veya çalışma grupları oluşturulabilmektedir. Bunlar arasında, menkul kıymetlere ilişkin düzenlemelerin amaç ve ilkeleri konulu IOSCO raporunda belirlenen ilkelerin hayata geçirilmesi, bu alanda üye ülkelerin durumlarının değerlendirilmesi ve Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlarla yapılabilecek işbirliği olanaklarının belirlenmesi amaçlarıyla oluşturulmuş olan Komite (Implementation Committee), IOSCO üyeleri arasında işbirliğini ve bilgi alışverişini öngören çok taraflı mutabakatın imzalanmasına ilişkin olarak belirlenen prosedür dahilinde üye kuruluşları yönlendirme ve başvuruları değerlendirme amacıyla oluşturulan İzleme Grubu (Screening Group) sayılabilir.

II.2. I OSCO Deklerasyonu [6]

IOSCO uluslararası menkul kıymet ihraçlarında uygulanacak finansal raporlama standartları için, bu

konuda birikimi bulunan, bir özel sektör kuruluşu niteliğine sahip ve birçok ülkeden uzmanlarla çalışmakta olan IASB'nin çalışmalarını destekleme politikasını benimsemiştir[7].

IOSCO ile IASB arasında yapılan işbirliğine bağlı olarak IOSCO üyelerinin uluslararası menkul kıymet ihraçlarında kullanabilmesi için uluslararası muhasebe standartları geliştirilmektedir. Bu işbirliği tarihsel olarak aşağıda belirtildiği gibi gerçekleşmiştir.

II.2.2 1993 yılında IOSCO – IASB Anlaşması

1993 yılında IOSCO ve IASB ulusal ve uluslararası menkul kıymet ihraçlarında şirketlerin finansal tablolarının düzenlenmesinde uygulanacak asgari muhasebe standartları üzerinde anlaşmışlardır.

II.2.3 1995 yılındaki IOSCO – IASB Kesin Kararları

IOSCO ve IASB arasında 1993 yılındaki anlaşmayı takiben iki taraf arasında yapılan karşılıklı görüşmeler sonucunda, 1995 yılında IOSCO'nun konu ile ilgili Teknik Komitesi, IASB'nin belirlenmiş çalışma programının başarı ile tamamlanmasının ardından 1993 yılındaki anlaşmaya bağlı olarak temel muhasebe standartlarını oluşturulması konusunda görüş birliğine varmıştır.

IOSCO, Teknik Komite tarafından kabul edilecek temel standartların tamamlanmasının ardından Teknik Komiteye Uluslararası Muhasebe Standartlarını uluslararası menkul kıymet ihraçlarında tavsiye onayını verebileceğini belirtmiştir. Bu konu hakkında IASB 1999 yılında temel standartları bitirmeyi taahhüd etmiştir. İki sene sonra, IASB temel standartların 1998 yılında tamamlanacağını açıklamıştır.

II.2.4 1998 yılında IASB'nin “Temel Muhasebe Standartları”nı Tamamlaması

Aralık 1998'de, taraflar IAS 39 “Finansal Enstrümanlar: Kayda Alma ve Değerleme” standardının kabulü ile IAS 39'un bir bölümünün yerini alan IAS 25 “Gayrimenkul Yatırımları” standardı hakkında ayrı bir standart geliştirilmesi üzerinde anlaşmış ve 1993 yılında asgari muhasebe standartlarının belirlendiği listedeki kalemlerin hepsini tamamlamıştır.

II.2.5 2000 yılındaki IOSCO'nun “Onayı”

1999 yılının başlarında IOSCO Teknik Komitesi'nin alt komitesi olan 1 numaralı Çalışma Grubu IASB standartlarını gözden geçirmeye başlamıştır. 2000 yılı Mart ayında, bir numaralı Çalışma Grubu faaliyetlerini sonuçlandırarak IOSCO Teknik Komitesi'ne, IOSCO'nun IASB Standartlarını uluslararası menkul kıymet ihraçlarında kullanılmasını amacıyla onaylaması yönünde tavsiye kararı almıştır. *Teknik Komite, 2000 yılının Mayıs ayında bu tavsiye*

kararını onaylamış ve IOSCO Başkanlar Komitesine onaylaması için sunmuştur. 17 Mayıs 2000 tarihinde IOSCO Başkanlar Komitesi aşağıda belirtilen kararı onaylamıştır:

II.2.6 Uluslararası Menkul Kıymet İhraçlarını Kolaylaştırmak Amacıyla IASB Standartlarının Kullanılmasına İlişkin Kararlar

IOSCO'nun Başkanlar Komitesi tarafından 2000 yılının Mayıs ayında aşağıdaki karar alınmıştır:

Uluslararası sermaye akışlarındaki önemli büyümler nedeniyle IOSCO sınır ötesi satışa sunulan menkul kıymetler ve kayda alma işlemlerini kolaylaştırmalıdır. IOSCO, satışa sunulan menkul kıymetler ve kayda alma işlemlerini, hisse senetlerini uluslararası piyasalarda ihraç edecek şirketler tarafından kullanılabilir olan yüksek kaliteli, uluslararası kabul görmüş muhasebe standartları sayesinde kolaylaşabileceğine inanmaktadır. Bunun için, IOSCO, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ile birlikte IASB temel standartlar çalışma programı ile uygun bir muhasebe standartları serisi geliştirmeye çalışmaktadır.

IOSCO, uluslararası menkul kıymet ihracında kullanılabilirliğini de gözönünde bulundurarak Örgütün yorumlarını da içeren ve ek 1'de verilen 30 adet IASB standardı üzerinde anlaşmaya varmıştır. IOSCO, bu konudaki analizleri de içeren ve bunlara ilişkin her bir yargı ile uygulanması sonucu ortaya çıkabilecek ilave düzenlemeleri içeren son yayınlarında IASB 2000 standartlarını açıklamaktadır.

IASB bugüne kadar yapmış olduğu çalışmalar sayesinde IASB standartlarının kalitesinde önemli gelişmelerin sağlanmasında başarılı olmuştur. Başkanlar Komitesinin almış olduğu tavsiye kararına göre IOSCO üyelerine, hisse senetlerini uluslararası piyasalarda arz edecek şirketlerin hazırlayacakları finansal tablolar için 30 adet IASB 2000 standardı ile bunlara ilave olarak bölgesel ve ulusal düzeylere göre aşağıda açıklanan gerekli düzenlemeleri de kullanma iznini vermiştir.

İlave düzenlemeler şunlardır:

Uzlaşma (Reconciliation): IASB 2000 standartlarında belirtilen bir düzenlemenin ilgili ülkenin ulusal veya bölgesel muhasebe düzenlemesinden farklı olması durumunda bunların uzlaştırılması gereklidir. Bu uzlaştırmanın ne şekilde yapıldığı finansal tabloların dipnotlarında belirtilmeli ve kullanılan bu alternatif muhasebe düzenlemesinin etkisi açıklanmalıdır.

Açıklama (Disclosure) : Finansal tabloların sunulmasında veya dipnotlarda gerekli hallerde ilave açıklamalara yer verilmelidir.

Yorum (Interpretation) : IASB standartlarında sağlanan belirli bir alternatifin veya IASB standartlarının karışık ve açık olmadığı durumlarda yapılan yorum belirtilmelidir.

IOSCO'ya göre IASB standartları gibi temel muhasebe standartları, varolan ve ortaya çıkan konulara yönelerek gelişmelidir. Ayrıca IOSCO, IASB ile çalışmaya devam etmeyi planmakta ve IASB tarafından temel muhasebe standartlarının geliştirilmesinin devamı yönünde görüş bildirmiştir.

III. MENKUL KIYMET BORSALARINDA ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI (IAS)'NIN UYGULANMASI SÜRECİ

III.1 Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) ve Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS) Hakkında Genel Bilgi

IASB ilk olarak "Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee-IASC)" adıyla 29 Haziran 1973 tarihinde Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve Amerika Birleşik Devletleri muhasebe örgütlerinin anlaşması sonucu kurulmuş ve Mart 2001 yılının Mart ayında "Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu" olarak yeniden yapılanmıştır [8]. Merkezi Londra'da bulunan ve bağımsız bir organizasyon niteliğindeki Kurul'a yüz ülkeden fazla iki milyonu aşkın muhasebeciyi temsil eden yüz kırkın üzerinde muhasebe kuruluşu üyedir [9].

IASC'nin amacı "Kamuya açıklanan denetlenmiş mali tablolarda uygulanması gereken muhasebe standartlarını belirlemek ve bunların Dünya çapında benimsenmelerini sağlamaktır".

Bu amaçla IASC tarafından bugüne kadar 34 tanesi yürürlükte olan 41 adet finansal raporlama standardı yayınlanmıştır [10]. IASC, üyelerinin IAS'e uyumunu her ülkenin özel durumunu dikkate alarak zorunlu tutmamış ve ikna yolu ile yaklaşım sağlamayı ilke edinerek uluslararası yaklaşım sağlamayı ümit etmektedir. IASC üyelerinin hükümetlere ve standart koyan kuruluşlara IAS'e uygun hareket etmeleri konusunda baskı yapmaları üyelik anlaşması gereği istenmiştir [11]. Bunun için muhasebe mesleğinin toplumda sahip olduğu önemli yer ve saygınlık, ikna aracı olarak kullanılmaktadır.

IASC'nin, uluslararası muhasebe standartlarına ilişkin çalışmaları, birçok ulusal ve uluslararası örgütler tarafından da desteklenmekte ve harmonizasyon çalışmaları sürdürülmektedir. Bu örgütlerden biri de IOSCO'dur.

Ülkemizden Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD) 1974 yılından, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) ise 1994 yılından beri IASC üyesidir.

IASC 1977 yılında amaçlarını gerçekleştirmek için her ülkedeki yerel muhasebe standartlarının daha nitelikli olan IAS'e yakınlaştırılması ile ilgili çözüm yolları

bulması gerektiği sonucuna varmıştır. Bu nedenle IASC'nin yeniden yapılandırılması gündeme gelmiş ve Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı Mart 2001'de kurulmuştur.

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı, *Mütevelli Heyeti* ve *Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board -IASB)* olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Ayrıca, *Standart Yorumlama Komitesi* ve *Standart Danışma Kurulu* da Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı'nın organlarıdır.

Mütevelli Heyetinin görevi; Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, Standart Yorumlama Komitesi ve Standart Danışma Kurulu'nun üyelerini atamak, kontrol etmek ve gerektiğinde mali kaynak sağlamaktır.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun sorumluluğu ise standartları ve taslakları geliştirmek, yayınlamak ve Standart Yorumlama Komitesi'nin yorumlarını onaylamaktır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu bu görevi 1 Nisan 2001 tarihinde devralmıştır.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, 18-20 Nisan 2001 tarihleri arasında yapılan toplantılarında daha önce çıkarılan tüm Uluslararası Muhasebe Standartlarını ve ilgili yorumları onaylamıştır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından çıkarılacak tüm muhasebe standartları "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları"nın oluşturacaktır [12].

III.2. Menkul Kıymet Borsalarında Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS)'nın Uygulanması Süreci

IOSCO'nun IAS Uygulamaları

IOSCO'nun 18-24 Mayıs 2002 tarihleri arasında gerçekleştirilen 27'nci yıllık konferansın sonuç bildirgesinde, IFRS'in IOSCO üyeleri tarafından kabul edilerek kullanılması yönünde önemli bir yol alındığı açıklanmıştır.

Mayıs 2000'de IOSCO Başkanlar Komitesi tarafından benimsenen uluslararası halka açılmalar ile sınır ötesi kayda alma işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla IASB Standartlarının kullanılmasına ilişkin tavsiye kararlarında yaşanan gelişmelerin ve uluslararası muhasebe standartlarının IOSCO üyeleri tarafından ne derece kullanıldığının tespiti amacıyla bir araştırma yapılmıştır.

Yapılan bu araştırma sonuçlarına göre, bir çok ülkede IAS'in kullanılmasına başlandığı görülmüştür. Mayıs 2000'den beri IAS'in kullanılması yönünde, aşağıda sıralanan, destekleyici gelişmeler yaşanmıştır[13].

- (i) IAS'in 2005 yılında kullanılması gerektiğine dair AB Başkanlar Konseyinin (EU Council

of Ministers-ECOFIN Council) almış olduğu karar,

- (ii) IASB'nin tam zamanlı bağımsız çalışanlar tarafından yeniden oluşturulmasının tamamlanması,
- (iii) Avrupa Menkul Kıymetler Düzenleyiciler Komitesi bünyesinde bu konular üzerinde çalışacak alt grupların oluşturulması.

Avrupa Birliği IAS Uygulamaları

Haziran 2000'de Avrupa Komisyonu halka açık şirketlerin 2005 yılından itibaren hisse senetleri borsalar ve teşkilatlanmış piyasalarda işlem gören şirketlerin (bankalar ve sigorta şirketleri dahil olmak üzere) konsolide mali tablolarının IAS ile uyumlu hazırlanması yönünde karar almıştır. Mart 2002'de Avrupa Parlamentosu söz konusu düzenlemeyi onaylamış ve Eylül 2002'de düzenlemeyi yayınlamıştır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin tabi olacağı yeni düzenleme uyarınca en geç 2005 yılına kadar bu kapsamdaki şirketler konsolide mali tablolarının düzenlenmesinde IAS'i uygulamakla yükümlü olup, üye ülkelerce bu yükümlülüğün tüm şirketleri kapsayacak şekilde genişletilmesi de serbest bırakılmıştır.

Türkiye IAS Uygulamaları

Türkiye'de şirketlerin halka açılması, hisse senetlerinin dünya borsalarında işlem görmesi ve uluslararası ticari ilişkilerin önemli boyutlara ulaşması, IAS'e uygun mali raporların kullanılmasını ön plana çıkartmıştır. Bu nedenle, ülkemizdeki muhasebe standartlarının IAS ile uyumunun sağlanması kaçınılmaz hale gelmiştir [14].

Türkiye'de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), muhasebe standartlarının IAS ile uyumlu hale gelmesi için 2001 yılında yürürlüğe koyduğu Seri:XI, No:20 sayılı "Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ" ile Seri:XI, No:21 sayılı "Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak, daha birçok alanda önemli muhasebe standartları arasında farklar vardır [15]. Örnek vermek gerekirse Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebesi, Ertelenmiş Vergiler, Yıllara Yaygın İnşaat Sözleşmeleri, Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin Muhasebeleştirilmesi bu farklılıkların sadece birkaçını oluşturmaktadır.

Diğer taraftan, Sermaye Piyasası Kurulu "SPK Finansal Raporlama Standartları'nın Uluslararası Standartlara Tam Uyum Projesi"ni hayata geçirmiştir. Böylece, Türkiye'nin bu konuda Avrupa ve Dünya'ya entegrasyonunda önemli bir adım atılmıştır.

SPK'nın yanısıra, Türkiye'de "ulusal muhasebe standartları"nın oluşturulabilmesi amacıyla 18.12.1999

tarikh ve 4487 sayılı Kanun ile 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na eklenen EK-1'inci madde ile "Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu- TMSK-" kurulmuştur. Böylece Türkiye'de muhasebe standartları hazırlama yetkisi tek bir kuruluşa verilerek bu konuda önemli bir adım atılmıştır. TMSK'nın kuruluş gerekçesi, "Denetlenmiş finansal tabloların sunumunda; finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayımlamak"tır.

TMSK kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahiptir ve Başbakanlığın ilgili kuruluşudur. Kurul, 07.03.2002 tarihinde fiilen faaliyete geçmiştir. TMSK internet sitesinde [16] yayınlanan 11.12.2002 tarihli basın açıklamasında; TMSK'nın globalleşme sürecinde gelişmiş dünya ülkeleriyle aynı muhasebe standartlarını kullanma yönünde niyet belirtmiş olan Türkiye'nin bu çağdaş yaklaşımı doğrultusunda, uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumun sağlanması sorumluluğunu üstlenmiş olduğu belirtilmiştir.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından, uluslararası alanda ortak muhasebe dili olan uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu standartların oluşturulması ve Türkiye genelinde uygulamaya geçirilmesi halinde Türkiye'nin bu konuda dünya ile entegrasyonu sağlanacaktır.

Ancak IAS'e geçiş basit bir işlem değildir. Yoğun çalışma gerektiren bir süreci kapsar. IAS uygulamasına geçiş, etkin bir şekilde yönetilmesi gereken büyük bir projedir. Mali kaynak ve insan kaynağı gerektirir. Genel olarak ulusal standartlar ile IAS arasında önemli farklılıklar bulunabilmektedir ve bu geçiş dikkat ve konunun uzmanı kişilerin desteğini gerektirir. Bu değişim sürecini yaşayan şirketlerin en önem verdiği konunun iç yönetim raporlama sistemlerini, dış raporlama ile uyumlulaştırma çabaları olduğunu belirtmek gerekir. Henüz bu değişimi yapmamış olan şirketler, yeni raporlama sisteminin, analistlerin kendileri ile ilgili görüşlerini değiştireceğinden endişe etmektedirler [17].

IV. SONUÇ

Günümüzde, ulusal ve uluslararası alanlarda ortak finansal raporlama standartlarının kullanımı, uluslararası menkul kıymet ihraçlarını ve dolayısıyla sermaye hareketlerini kolaylaştıracak, finansal tablo hazırlayıcıları ve kullanıcıları için ortak bir muhasebe dili oluşumuna katkıda bulunacak ve gerek hazırlayanlar gerekse bu finansal tablolardan karar verme sürecinde yararlanan aynı veya farklı ülkelerdeki kullanıcılar için büyük kolaylık sağlayacaktır. Böylece farklı finansal raporlama standartları kullanılarak birden fazla finansal tablo hazırlama gereği ortadan kalkacak ve bu çalışmaların maliyetleri de düşecektir.

IOSCO Mayıs 2000'de teknik komitesi tarafından yapılan çalışmalar sonucunda üyelerine uluslararası menkul kıymet arzlarında 30 adet uluslararası muhasebe standardının kullanılmasını tavsiye etme kararı almıştır. IOSCO, IASB'nin muhasebe standartlarının mevcut ve ortaya çıkabilecek sorunlara karşı geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekmiş ve IASB ile gelecekte ortak çalışmalar yapmaya devam edeceğini açıklamıştır.

Bilindiği gibi Türkiye, IOSCO ve IASB üyesidir. Aynı zamanda Avrupa Birliği'ne aday bir ülkedir. Diğer yandan birçok Türk şirketinin yurtdışı yatırımları bulunmakta ve çok sayıda Türk şirketinin yabancı yatırımcılar ya da kredi kurumları ile ilişkileri mevcuttur. Dolayısıyla Türkiye'de geçerli muhasebe standartlarının, uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu standartlardan oluşturulması ve uygulamaya geçirilmesi halinde Türkiye'nin bu konuda dünya ile entegrasyonu sağlanacaktır. Bunun sonucunda yabancı sermayenin Türkiye'ye akışı hızlanacaktır.

V.EK: IASB 2000 MUHASEBE STANDARTLARI

IAS	1	Finansal Tabloların Sunuluşu (Presentation of Accounting Policies-revised 1997)
IAS	2	Stoklar (Inventories-revised 1993)
IAS	4	Amortismanların Muhasebeleştirilmesi (Depreciation Accounting-reformatted 1994)
IAS	7	Nakit Akım Tablosu (Cash Flow Statements-revised 1992)
IAS	8	Raporlama Döneminde Net Kar veya Zarar, Muhasebe Politikalarındaki Temel Hatalar ve Değişiklikler (Net Profit or Loss for the Period, Fundamental Errors and Changes in Accounting Policies - revised 1993)
IAS	10	Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar (Events After the Balance Sheet Date-revised 1993)
IAS	11	İnşaat Sözleşmeleri (Construction Contracts-revised 1993)
IAS	12	Gelir Vergilerinin Muhasebesi (Income Taxes-revised 1996)
IAS	14	Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması (Segment Reporting-revised 1997)
IAS	16	Gayrimenkul, Tesis ve Ekipman (Property, Plant and Equipment-revised 1998)
IAS	17	Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi (Leases-revised 1997)
IAS	18	Gelirler (Revenue-revised 1993)
IAS	19	Personele Sağlanan Haklar (Employee Benefits-revised 1998)

IAS 20 Devlet Bağışlarının Muhasebesi ve Yardımlarının Açıklanması (Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance-reformatted 1994)

IAS 21 Yabancı Para Kurlarındaki Değişikliklerin Etkileri (The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates-revised 1993)

IAS 22 İşletme Birleşmeleri (Business Combinations-revised 1998)

IAS 23 Borçlanma Maliyetleri (Borrowing Costs-revised 1993)

IAS 24 İlgili Taraf Açıklamaları (Related Party Disclosures-reformatted 1994)

IAS 27 Konsolide Finansal Tablolar ve Bağlı Ortaklıklar ve Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi -Consolidated Financial Statements and Accounting for Investments in Subsidiaries-revised 1994)

IAS 28 İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi (Accounting for Investments in Associates-revised 1998)

IAS 29 Hiperenfasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama (Financial Reporting in Hyperinflationary Economies – revised 1994)

IAS 31 İş Ortaklıklarındaki Katılım Paylarının Finansal Raporlaması (Financial Reporting of Interests in Joint Ventures-revised 1998)

IAS 32 Finansal Enstrümanlar: Açıklamalar ve Sunuş (Financial Instruments: Disclosure and Presentation-revised 1998)

IAS 33 Hisse Paşına Kar Payı (Earnings Per Share-1997)

IAS 34 Ara Dönemlerde Finansal Raporlama (Interim Financial Reporting-1998)

IAS 35 Durdurulan Faaliyetler (Discontinuing Operations-1998)

IAS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü (Impairment of Assets -1998)

IAS 37 Karşılıklar, Şarta Bağlı Borçlar ve Şarta Bağlı Varlıklar (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets -1998)

IAS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Intangible Assets-1998)

IAS 39 Finansal Enstrümanlar:Kayda Alma ve Değerleme (Financial Instruments: Recognition and Measurement- 1998)

YARARLANILAN KAYNAKLAR

[1] ÜSTÜNDAĞ, S.: Global Muhasebe Standartlarına Doğru, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Yıl:5, Sayı:28, Ocak-Şubat 2003, s. 14.

[2] Milliyet Gazetesi, 09 Kasım 2000.

[3] ROBERTS, C.-WEETMAN, P.-GORDON, P.: International Financial Accounting A Comparative Approach, Financial Times Pitman Publishing, Great Britain, 1998, s.82-83.

[4] YÜCEL, G.: "TMS-1 Muhasebe Politikalarının Açıklanması" I.Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu Tebliği, İzmir, 1996.

[5] ÜSTÜNDAĞ, S.: Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci, a.g.m., s. 51-52.

[6] <http://www.iasplus.com/restruct/restiosc.htm>

[7] ÜSTÜNDAĞ, S.: Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci, a.g.m., s. 51-52.

[8] Preface to Statements of International Accounting Standards 2002, International Accounting Standards Board, P-1.

[9] AKGÜL, B., A.-AKAY, H.: Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye'de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma, Türkmen Kitabevi, s.36.

[10] International Accounting Standards 2002, International Accounting Standards Board

[11]YEŞİLOĞLU, H.: Standartlaşan Muhasebe Uygulamalarının İşletmelerde Sağladığı Yararlar Ve Getirdiği Güçlükler, Türkiye 3. Muhasebe Denetimi Sempozyumu, İSMMMO, 30 Nisan-4 Mayıs 1997.

[12] Deloitte Touche Tohmatsu, Uluslararası Muhasebe Standartları Cep Kitapçığı, Mayıs 2001, s.5.

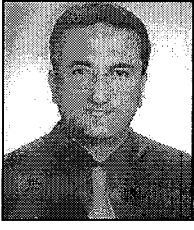
[13] <http://www.iasplus.com/restruct/restiosc.htm>

[14] YEŞİLOĞLU, H.: a.g.m.

[15] Ayrıntılı bilgi için bakınız. Bağcı, H.: Ulusal Muhasebe Standartları ve Uluslararası Muhasebe Standartları, XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi, İstanbul,10-12 Ekim 2002, s.30.

[16] <http://www.tmsk.org.tr/>

[17] BAŞARAN, C.: Evrensel Muhasebe Standartlarına Doğru, Mali Çözüm Dergisi, Sayı 57, Ekim-Kasım-Aralık 2001.

Cemal İBİŞ

Marmara Üniversitesi İİBF
İşletme Bölümü
Ressam Namık İsmail Sok.No:1
Bahçelievler/İstanbul

cemalibis@marmara.edu.tr

Cemal İBİŞ has Ph.D. of Accounting and Finance at Marmara University Social Sciences Institute. His research areas are financial accounting, international accounting standards and auditing.
